

alimara

COL·LECCIÓ «IMAS»

Innovació i Metodologia en Afers Socials

Suplement Núm. 60. Setembre 2019

ISSN: 2659-5273

Les xifres en el III Recompte de persones sense sostre de Mallorca de persones en situació de carrer, 2019

M. Elena Lluch Cerda

Guillem Salvà Serra

Servei de Planificació i Documentació (IMAS)

Resum

Exposició del resultat i anàlisi de les dades obtingudes en el III Recompte de persones sense sostre de Mallorca 2019, de persones ubicades a espais públics o a l'exterior, estudi comparatiu de les dades obtingudes amb el II Recompte 2017, i metodologia que s'ha fet servir per al recompte.

Paraules clau

Sensellarisme, persones sense sostre, tipologia ETHOS, recompte, inclusió social.

Introducció

El III Recompte de persones sense sostre de Mallorca s'ha duit a terme la nit del 27 de març amb el propòsit d'apropar-se a la realitat del sensellarisme a l'Illa. D'aquesta manera es compleix el compromís de fer una recompte bianual per poder obtenir informació acurada i actualitzada, i per fer-ne un seguiment evolutiu amb l'objectiu d'establir estratègies per afrontar aquest fenomen social.

Aquest recompte presenta millores amb relació als recomptes anteriors, sobretot de caire organitzatiu i d'ús de les TIC, que han facilitat la recollida i l'anàlisi de dades, i també la geolocalització i cobertura de zones.

En aquesta edició es va fer una crida a la mobilització social i ciutadana, mitjançant una convocatòria a la Seu electrònica del Consell de Mallorca, al web de l'IMAS, a la Plataforma del Voluntariats de les Illes Balear, a la Xarxa d'Inclusió i a la Universitat de les Illes Balears.

També, es varen organitzar sessions formatives en horaris diferents per fer accessible la formació a les persones adherides al projecte. Aquestes jornades varen tenir lloc a dependències de la UIB.

En el III Recompte participaren 197 persones voluntàries, que es distribuïren en 60 equips, conformats cada un d'ells per un membre coordinador i dos col·laboradors, per a la recollida de dades.

Agraïments

L'Institut Mallorquí d'Afers Socials i, en particular, l'àrea d'Inclusió Social vol agrair la col·laboració a totes les institucions de la Xarxa d'Inclusió, CRAT (Servei d'Acolliment de l'Ajuntament de Palma), Serveis Socials Municipals i UIB, associacions, particulars i professionals, que han fet possible un any més aquest recompte. A més, espera que hagi estat un experiència positiva i que continuïn cooperant amb aquest projecte amb tanta il·lusió empenta com fins ara en el futur.

Objecte

L'objecte de l'estudi és el de les persones sense sostre, que segons la tipologia ETHOS —establerta per la Federació Europea d'Organitzacions Nacionals que Treballen amb Persones sense Llar (FEANTSA)—, se centraria en aquelles persones amb les condicions més extremes pel que fa a precarietat d'habitatge, perquè viuen a la intempèrie, ja sigui en una de les subcategories d'espai públic o exterior, o en la d'alberg nocturn o de baixa exigència, o en centres d'acollida.

Aquest informe analitza el recompte fet, específicament, de les persones que estan en situació de sensellarisme de carrer.

És un estudi de tipus descriptiu, amb una mostra no probabilística, conformada per totes les persones que el vespre del recompte es varen identificar en situació de sensellarisme al carrer fent una comparativa quant a l'evolució d'aquest fenomen a Mallorca (volum, canvis en el territori i característiques) i relacionar alguns atributs descriptius.

Programació i metodologia

- Recaptació de personal voluntari per fer el recompte al carrer

Missatges massius a les xarxes socials i crida de voluntaris mitjançant el web de l'IMAS, amb un enllaç al formulari d'inscripció en línia.

Personal col·laborador: 197 persones voluntàries en total, de les que 78 varen tenir funcions de coordinació.

- Formació i suport tècnic

Formació de treball de camp per la tasca requerida amb el perfil poblacional objecte de l'estudi.

Recollida de dades mitjançant un formulari específic de 39 indicadors, pel cens i situació de persones sense sostre, amb suport digital:

1. Tres registres: un d'equip enquestador, un altre de marca de temps i un de coordenades de geolocalització.

2. Qüestionari amb 14 ítems a emplenar pel personal voluntari, de caire observacional referents a les persones sense sostre identificades al carrer.

3. Una enquesta amb 22 ítems a contestar per les persones sense sostre identificades al carrer que accepten participar-hi.

Distribució d'un manual d'ús de les eines i recursos telemàtics de suport el vespre del recompte.

La formació va anar a càrrec d'una treballadora social de l'Equip de Valoració de la Secció d'Inclusió Social de l'IMAS, de la coordinadora de Casa de Família (ambdues amb experiència en el maneig de les tècniques d'entrevista amb aquest perfil poblacional) i d'un tècnic del Servei d'Informàtica de l'IMAS (encarregat de preparar el manual d'ús i els recursos telemàtics habilitats per a aquesta tasca, i de donar suport tècnic el vespre de l'enregistrament).

- Recursos TIC

Xarxa informàtica-Web IMAS. Habilitació d'una pàgina específica per al vespre del recompte amb accés a:

- Enllaç a formulari d'enquesta
- Enllaç a manual: instruccions tècniques per al cens de persones sense sostre a Mallorca 2019
- Enllaç a mapes de zones de Palma i Part Forana: distribució territorial específica per al recompte

Dispositius mòbils smartphone i/o tauleta amb connexió a Internet 3G/4G, Android (versió 6 o superior) o Iphone/Ipad (iOS 7 o superior).

Formulari Google.

Aplicació de geolocalització. Coordenades de longitud i latitud.

Tècnic informàtic de producció i organització de recursos, suport a la recollida i tractament de dades.

- Organització del treball de camp

Distribució del voluntariat per grups formats cada un per tres persones col·laboradores, una amb funcions de coordinació i assignació de la zona de recerca i aplicació d'enquesta.

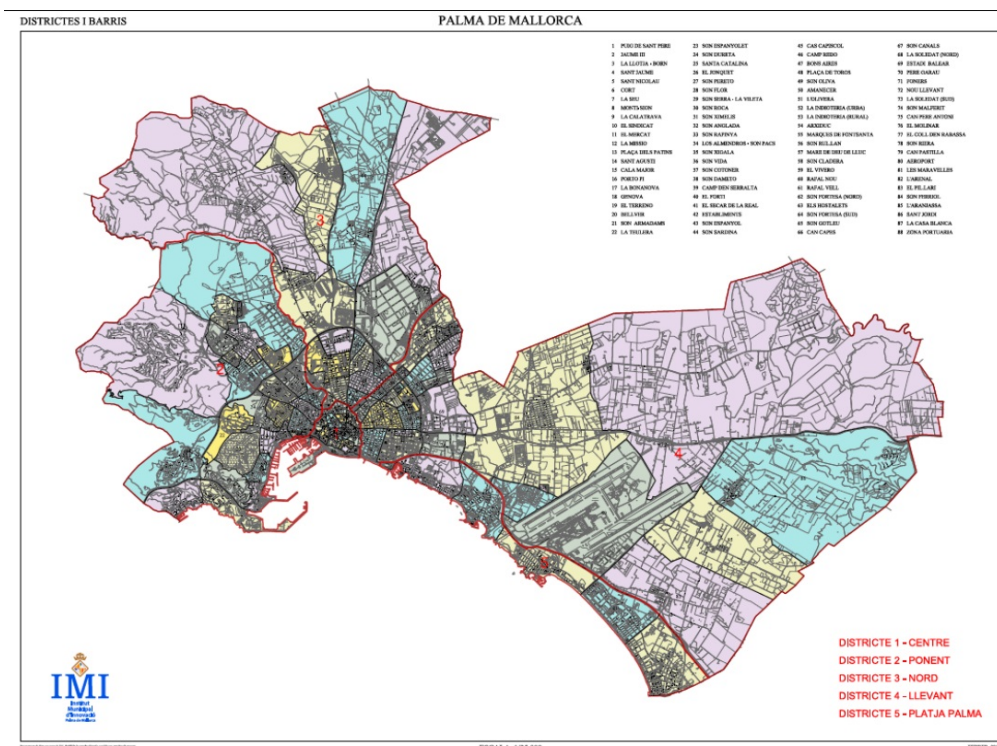
Determinació de data i horari (27/03/2019 de 21 h a 24 h).

Delimitació de les zones d'anotació (Il·lustració 1), creació de mapes ad hoc amb l'assessorament de la Unitat Mòbil d'Emergència Social i professionals dels Serveis Socials Comunitaris de Mallorca per al recompte.

- Tractament, anàlisi de dades i elaboració d'informe

Comparació de dades de II i III Recompte, valoració de respostes, anàlisi desagregat per variable descriptives i/o valors.

Il·lustració 1. Mapa districtes Palma

Presentació de resultats

En el III Recompte de persones sense sostre a Mallorca, 2019, s'han identificat 225 persones en situació d'estada al carrer.

Quant a la complementació d'ítems del qüestionari observacional, en el II Recompte va ser del 78 % de mitjana i en el III Recompte, del 70 % de mitjana de les diferents variables.

La més complementada ha estat la variable sexe, amb un 98%, així com els referits a observacions d'aspectes externs. Aquesta també és la tendència en el II Recompte, complementats entre un 90 % i un 80 %, i entre un 80 % i un 70 % en el III Recompte.

La variable menys complementada ha estat la de símptomes associats a addiccions, amb un 60 %, gairebé igual que el 2017, i amb aquesta tendència els ítems referits a problemes personals (alcohol, trastorn mental, etc.).

De l'enquesta a les persones sense sostre al carrer, tenim una mitjana d'empleament el 2017 del 67 % amb comparació al 53 % el 2019.

Aquesta vegada, l'ítem amb més respostes ha estat "On passareu la nit?", amb un 60 %, i per contra el que demana per temes de salut ha obtingut just un 37 % de respostes. En general els ítems han tingut una resposta de prop del 50 %. Han estat més difícils de respondre els aspectes de salut i d'història ocupacional i formativa, i s'han repost amb més facilitat les preguntes relacionades amb el present, como ara "On estau? Amb qui passau el dia?" o "Amb qui teniu relació?".

És important tenir present que aquest estudi parteix del cens d'una subpoblació, amb una variabilitat quant a l'emplenament de resposta; a la part del formulari d'enquesta un 40 % no hi ha participat, condicionant l'anàlisi de resultats.

A continuació, es presenten els resultats en què es prioritzen les variables considerades més significatives. Algunes qüestions de resposta múltiple es presenten agrupades per categories més generals. Hi ha, també, la comparativa entre algunes dades del II i III Recompte de persones sense sostre al carrer.

1. Persones sense sostre i localització en el territori de Mallorca

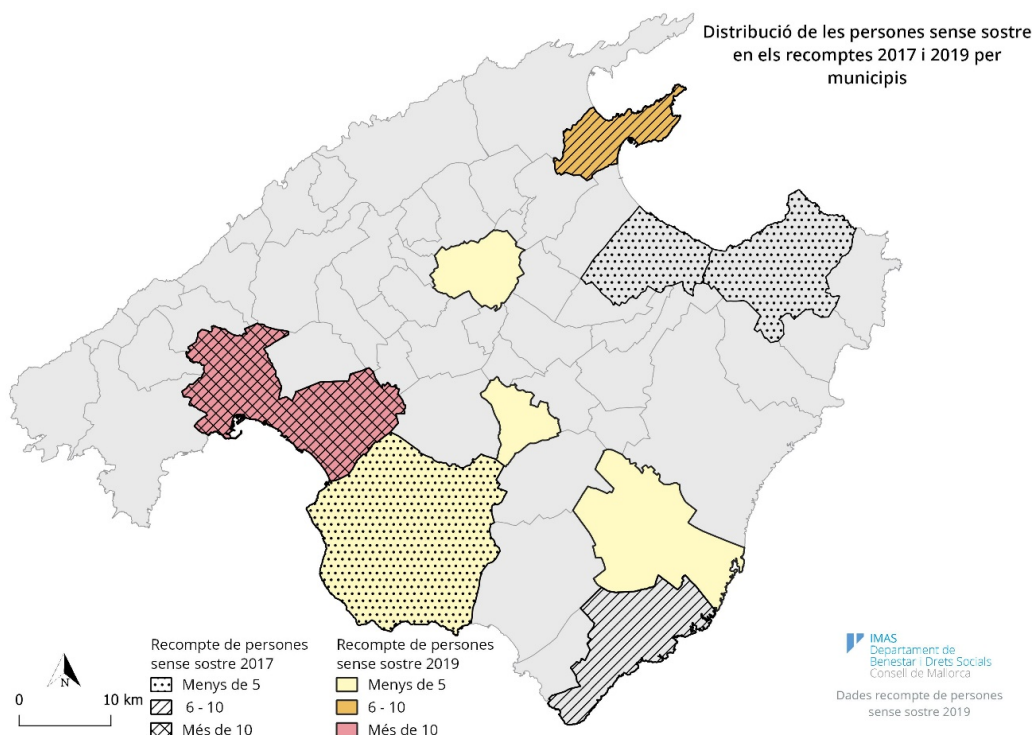
En el III Recompte s'han localitzat 225 persones en situació de carrer: 44 dones, 176 homes i 5 persones sense determinar-ne el sexe. El 2017, foren 188 persones: 33 dones, 170 homes i 6 sense identificar.

Pel que fa a la distribució en el territori un 92 % es troba a Palma i un 8 % a Part Forana, similar al 90 % i 10 % del recompte anterior. La diferència ha estat, per una banda, la localització de dues dones a Part Forana i, per altra, un increment del 10 % a Palma i una disminució del 14 % a Part Forana.

En el mapa següent hi ha la distribució en els municipis on es produeix una variació de localització entre el II i el III Recompte. Els municipis de Palma, Lluçmajor i Alcúdia queden representats en ambdós recomptes.

S'ha d'incidir en la baixa representació que hi ha de la Part Forana. També, s'hi pot observar poc arrelament.

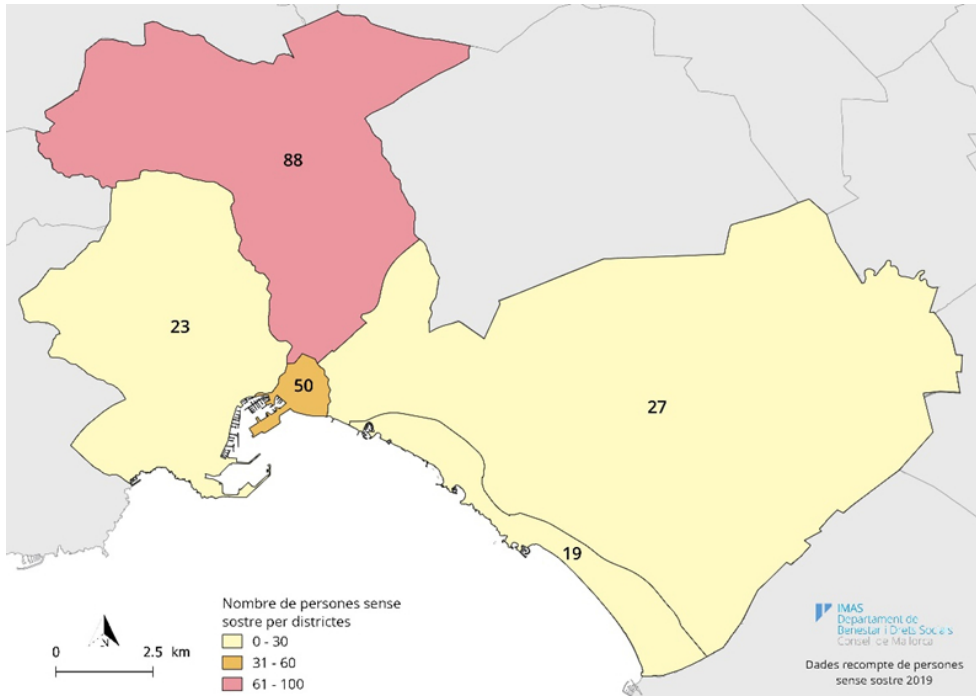
Il·lustració 2. Persones a Part Forana

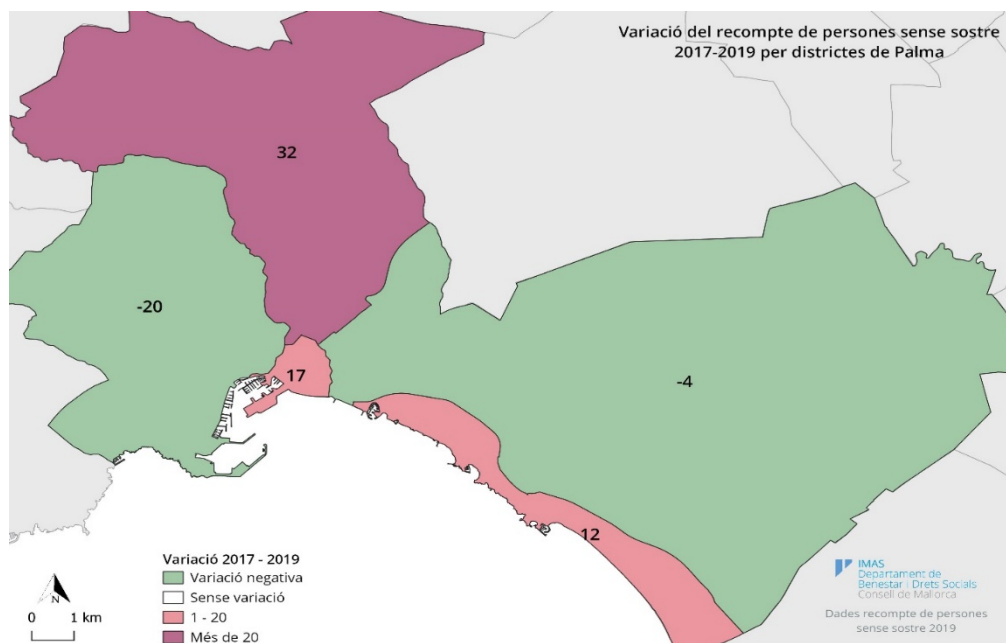
A la zona de Palma es concentra el 92 % de la població sense sostre identificada. En una anàlisi per districtes s'observen dues zones, Nord i Centre, que concentren en conjunt el 66,7 % de persones estudiades a la ciutat. La resta de zones aglutinen al voltant del 10 % d'aquest tipus de població (Il·lustració 3).

Il·lustració 3. Persones a Palma

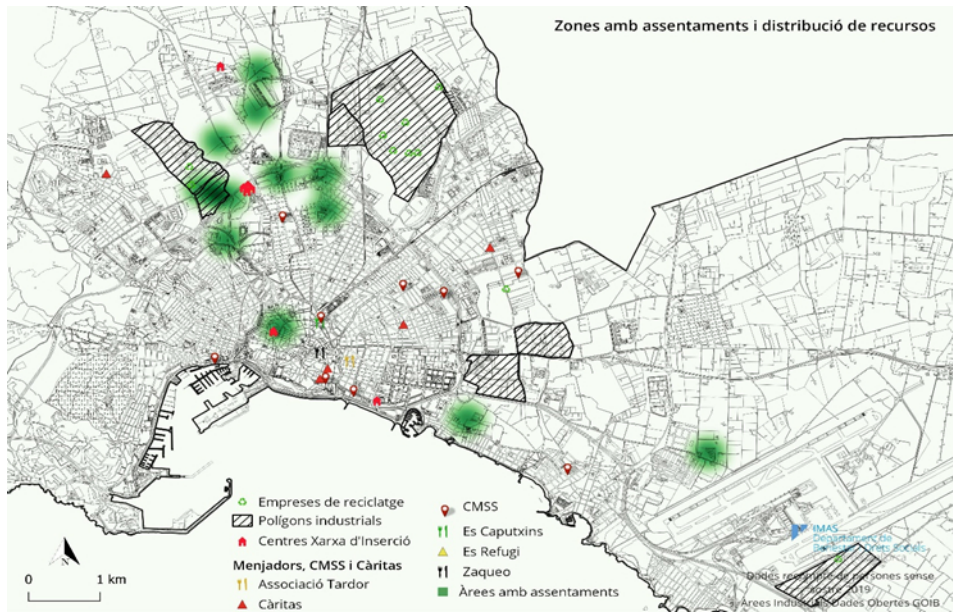
És interessant el mapa de variació del Recompte 2017-19 que compara la variació per nombre de persones i districte. Hi ha un increment evident a la zona Nord, seguit per la zona Centre i Platja de Palma. Decreix, en canvi, al districte de Ponent (Il·lustració 4).

Il·lustració 4. Variació als districtes de Palma

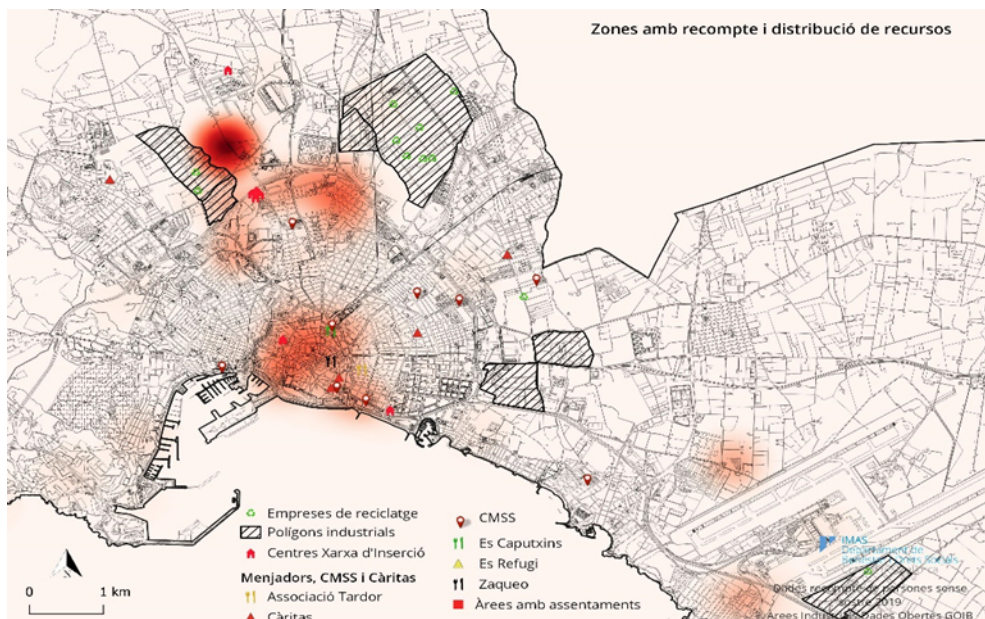
Com s'observa en la il·lustració 5, és també en el districte Nord, o ben al límit, on s'acumula la majoria d'assentaments registrats i on són més extensos. S'ha fet una exploració de possibles recursos que ofereixen aquestes zones i s'ha trobat una possible vinculació de la ubicació d'assentaments pròxims a polígons industrials a la confluència de diversos factors: transacció de ferralla, ocupacions marginals, indrets o estructures propícies a l'assentament, accés a aigua o altres recursos no coneguts (Il·lustració 5).

Il·lustració 5. Assentament als districtes de Palma

A més, coincideix que hi ha més aglomeració de persones al carrer i assentaments (zona d'influència de 0 a 1.500 metres) a llocs pròxims a recursos de la Xarxa, especialment, prop de Ca l'Ardiaca i Es Refugi, de Casa de Família i del CRAT. En el moment del recompte, sembla que aquests espais generen més apropament que altres recursos que ofereixen servei de menjador o altres serveis socials (il·lustració 6).

Il·lustració 6. Zones d'influència i persones al carrer sense sostre.

2. Sexe, edat i nacionalitat

En el percentatge global per sexe, s'ha identificat un 78 % d'homes i un 20 % de dones, en augment, en comparació amb el II Recompte, en què es detectà un 80 % d'homes i un 16 % de dones.

Amb relació a la variable sexe, hi ha hagut un increment del sexe femení: s'ha passat de 33 a 44 dones. El 2017, la representació de la dona era del 16 %, i ara al 2019 suposa un 19 %.

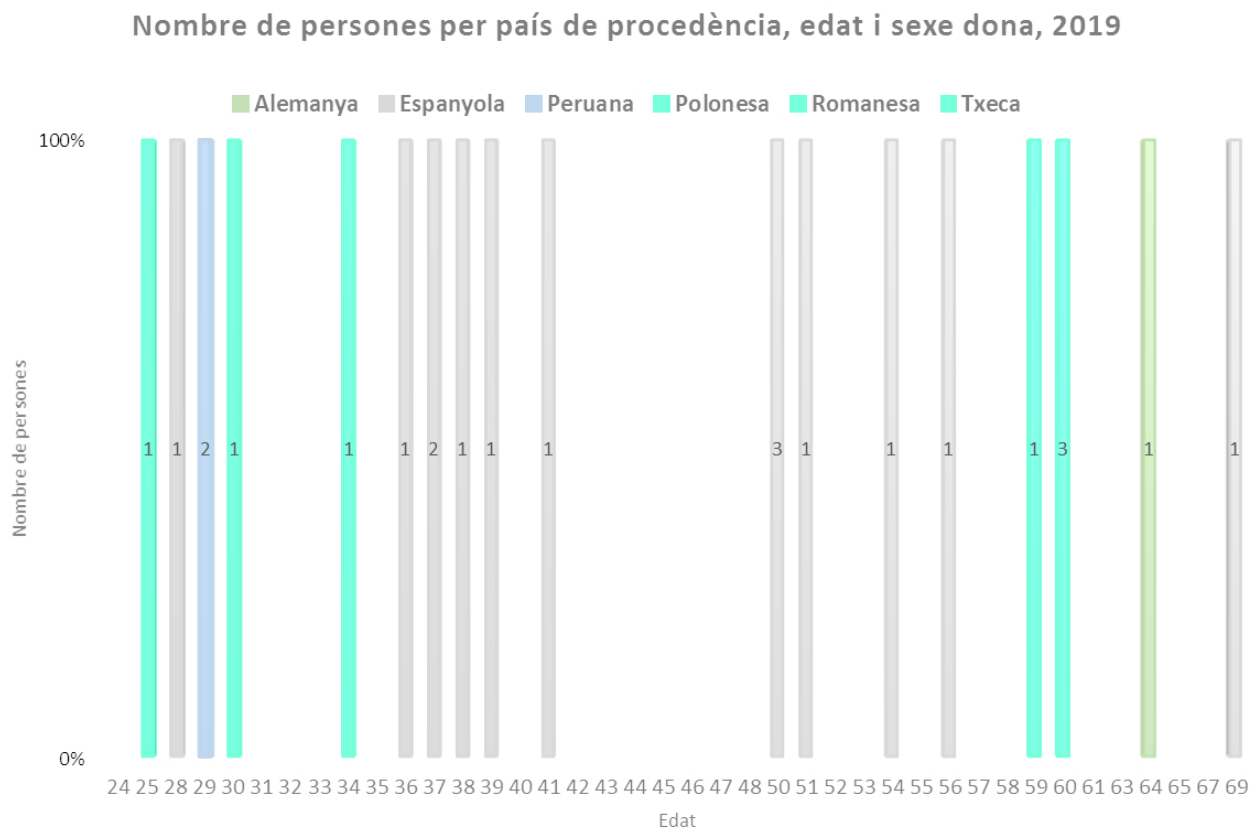
A un dels municipis de Part Forana, a diferència del recompte anterior, s'han identificat 2 dones. Pel que fa als districtes de Palma, hi ha una diferència significativa entre ells: el perfil femení es troba més concentrat al districte Nord, on es localitzen 28 dones (32 %). A la resta de districtes: a Llevant, 7 dones (26 %); a Platja de Palma, 2 dones (11 %); a districte Centre, 4 dones (8 %); i a Ponent, 1 dona (4 %).

En un 47 % de la mostra no es va poder determinar l'edat de les dones.

Si analitzam la variable per edat, sexe i nacionalitat, en el cas de les dones s'observen tres agrupaments: dona jove (de 25 anys aproximadament), dona de mitjana edat (d'entre 35 i 40 anys) i un tercer grup de dones menys homogeni (d'entre 50 i 69 anys).

Sembla que les dones mes joves i més grans són de nacionalitat estrangera, de procedència principalment dels països d'Europa de l'Est i, en els intervals d'edat intermedis, dona de nacionalitat espanyola. En el gràfic següent destaca, a més, un buit en el segment de dones de 40 anys amb una representació nul·la (Il·lustració 7).

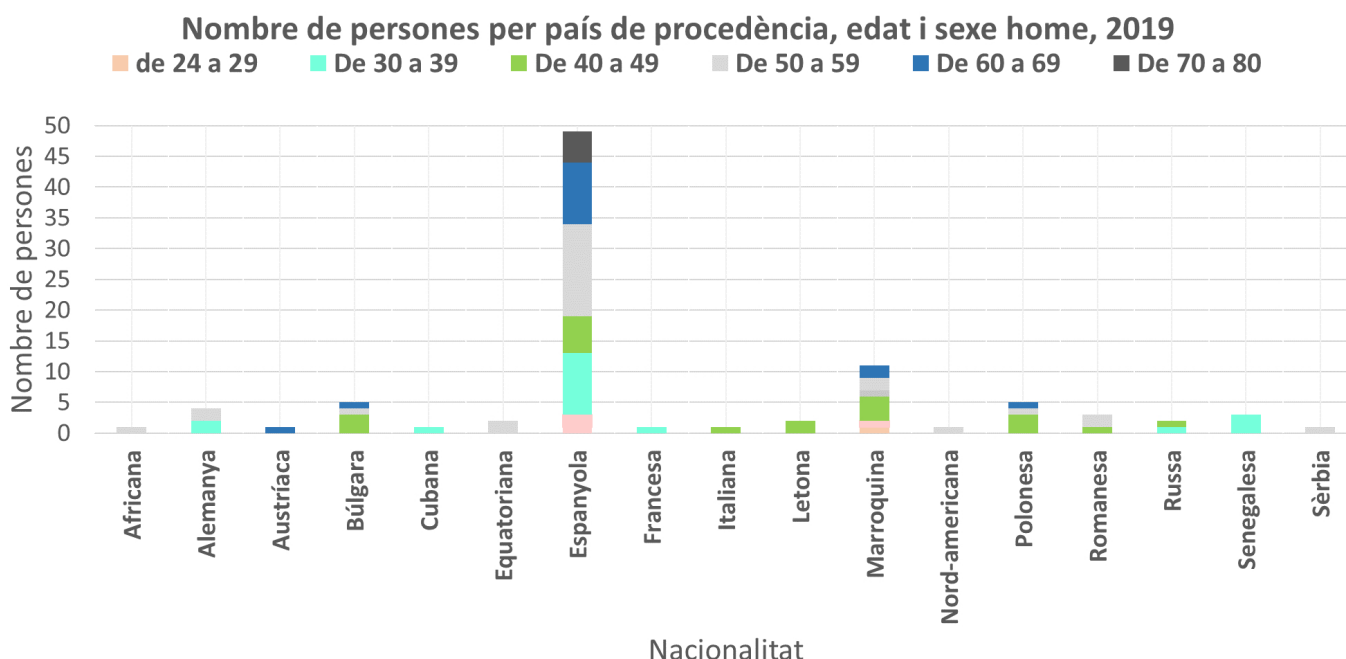
Il·lustració 7. Distribució de persones sense sostre per edat, sexe dona i procedència

En el cas dels homes la nacionalitat espanyola és la més present amb un 50 %, i a tots els segments d'edat, però amb una clara disminució entre els 40 i 50 anys. Augmenta a partir dels 50 anys i, en especial, en el segment de més de 70 anys. Aquesta dada s'ha de tenir en consideració perquè mostra la situació de sensellarisme al carrer de persones molt grans.

La següent nacionalitat amb més presència és la marroquina, sobretot a partir dels 45 anys. L'altra població que destaca també és la d'Europa de l'Est, d'entre 35 i 57 anys. La representació de persones d'altres països per edat i nacionalitat és més difusa.

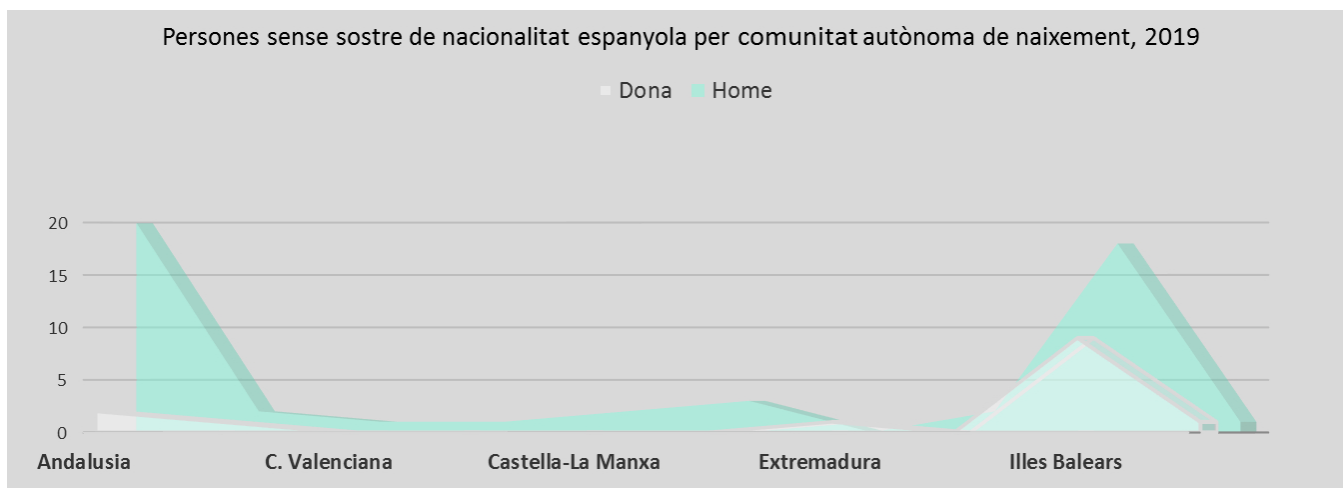
Il·lustració 8. Distribució de persones sense sostre per edat, sexe home i procedència

En la població de nacionalitat espanyola, destaca que un 60 % de les dones va néixer a les Balears, i també la baixa incidència de dones que provenen d'altres comunitats nacionals.

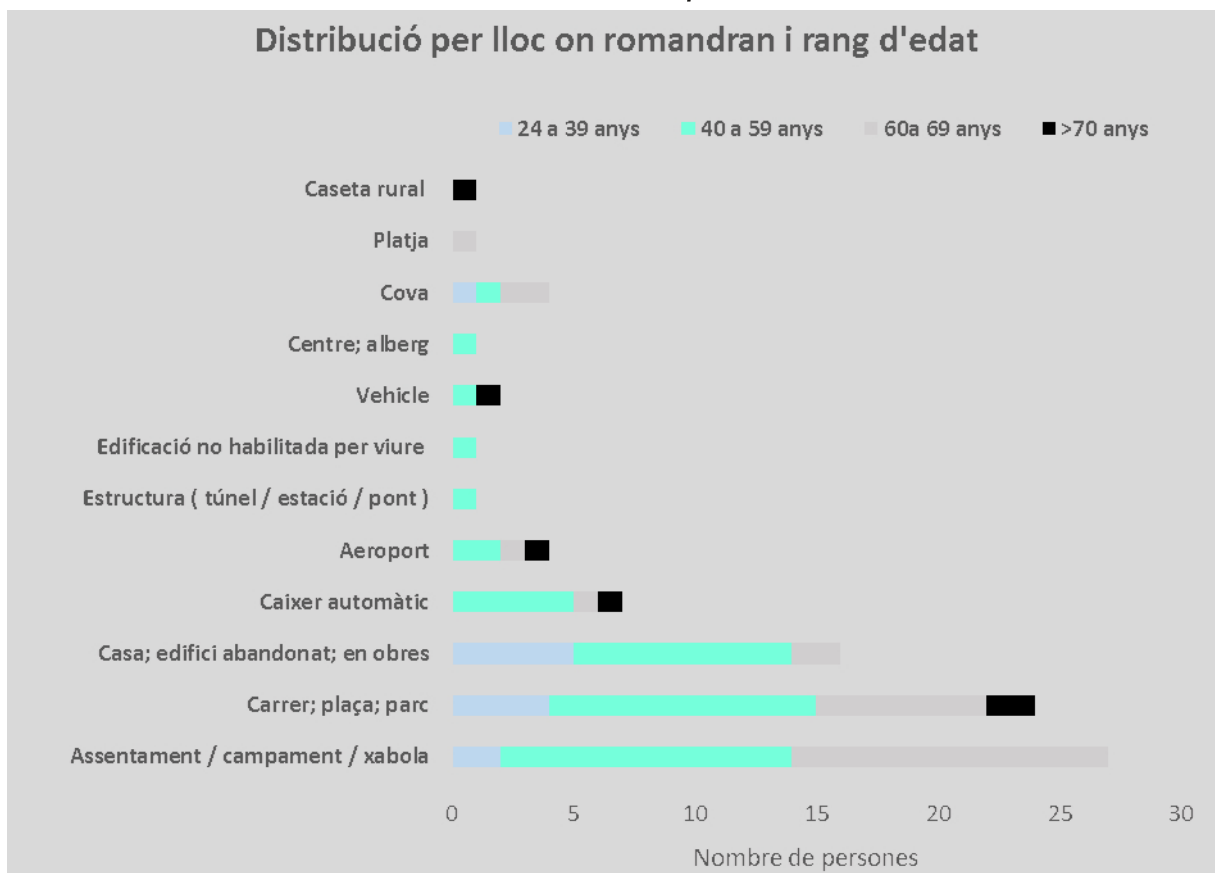
La variació per comunitat autònoma de procedència és baixa si es comparen ambdós recomptes. Per comunitat autònoma de naixement, les dades més elevades foren les Illes Balears, amb un 42 % i Andalusia, amb un 34 % (Il·lustració 9).

Il·lustració 9. Comunitat de naixement

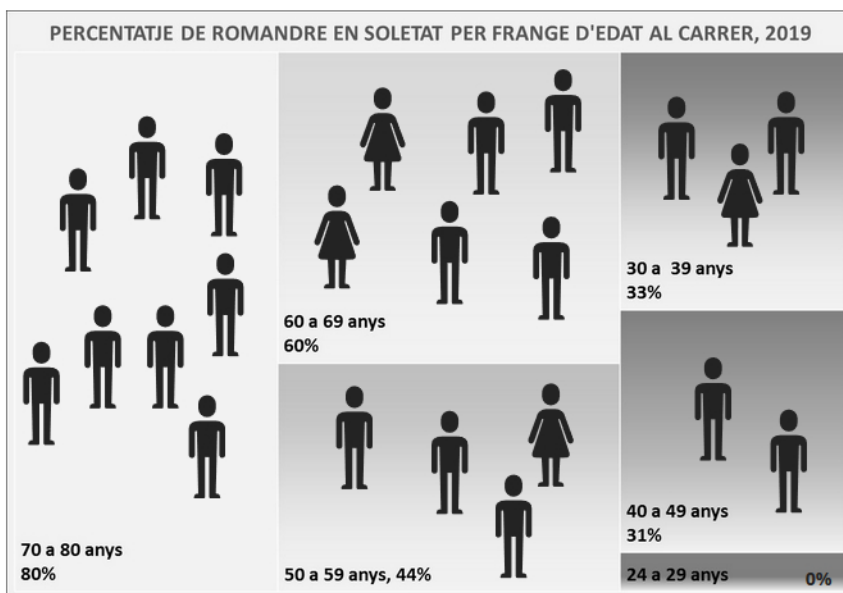

La gràfica següent (Il·lustració 10) que analitza edat i lloc on romanen, fa pensar en una diferenciació del tipus de lloc per edat. A priori, sembla que les persones de més de 70 anys es localitzen a llocs més aïllats. Segons l'edat i situació d'acompanyament (Il·lustració 11) es pot observar que com més grans són, més soles es troben les persones, segurament perquè hi ha associada una pèrdua de recursos relacionals. Aquesta situació, es veu agreujada en ambdós sexes.

Il·lustració 10. Distribució per lloc i edat

Il·lustració 11. Representació per edat i sexe

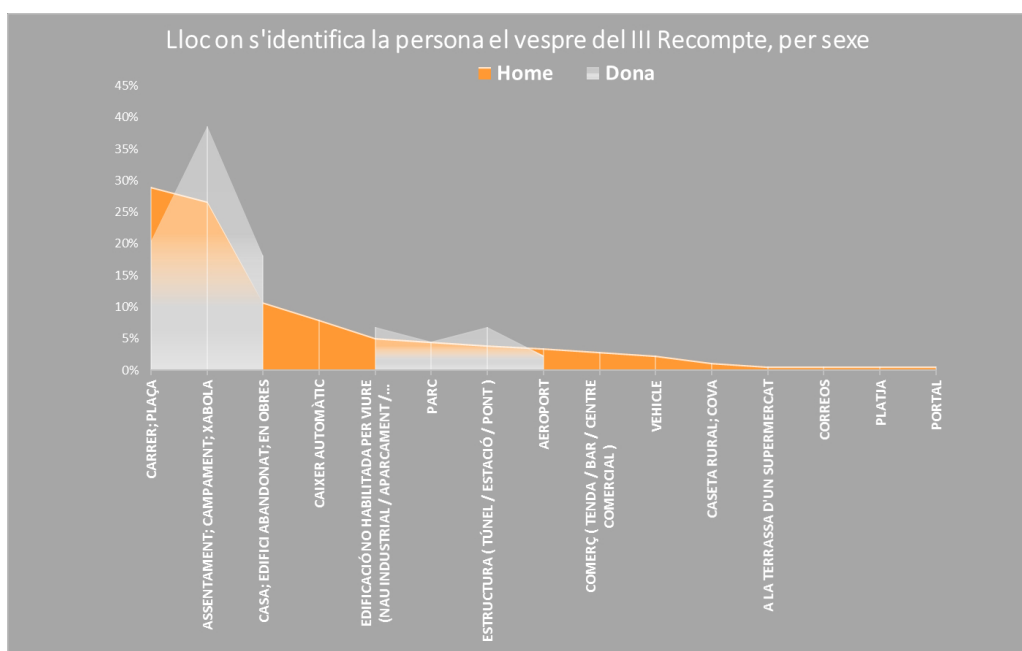
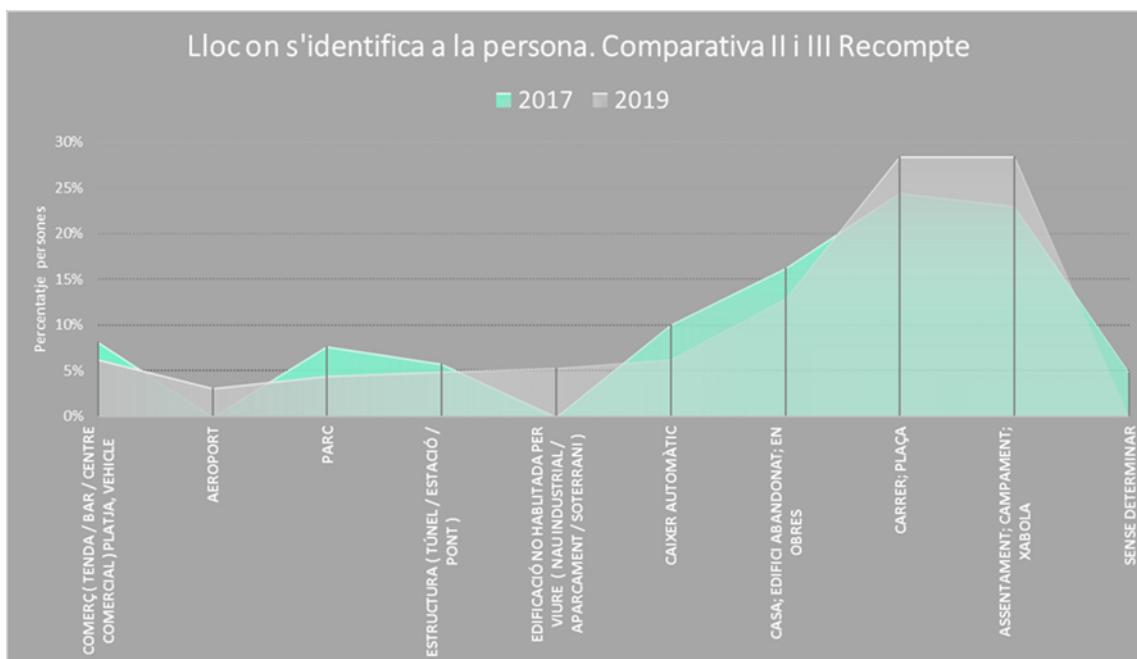
Altres dades en relació amb la manca de companyia, serien que: el 42 % de les persones es localitzaren totes soles (6 punts menys que el 2017), la tinença de mascota ha disminuït del 22 % al 18 % (les dones estan més acompanyades per animals de companyia que els homes), la tinença d'embalums és del 71 % entre les dones i del 61 % entre els homes.

A la pregunta de "Teniu relació amb la família?", el 52 % va contestar que sí.

3. Lloc on s'identifica la persona i on roman el vespre

A la comparativa entre el II i el III Recompte s'observa un lleuger augment de persones que romanen en assentaments, carrers i edificacions, en comparació a altres llocs. Hi destaca que gairebé totes les dones romanen en llocs menys aïllats, en assentament, plaça o estructura (Il·lustracions 12 i 13).

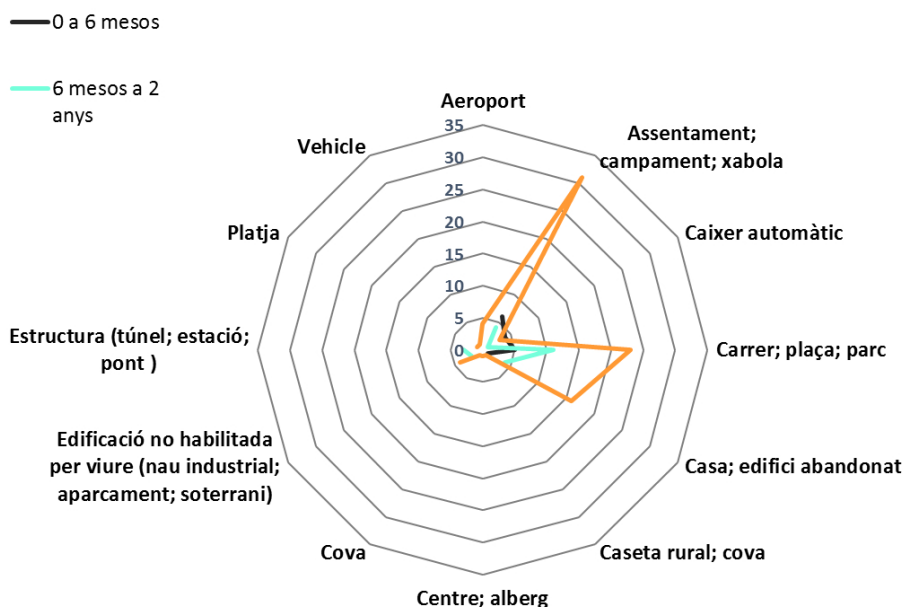
Il·lustració 12 i 13. Lloc on s'identifica la persona, per recompte i per sexe

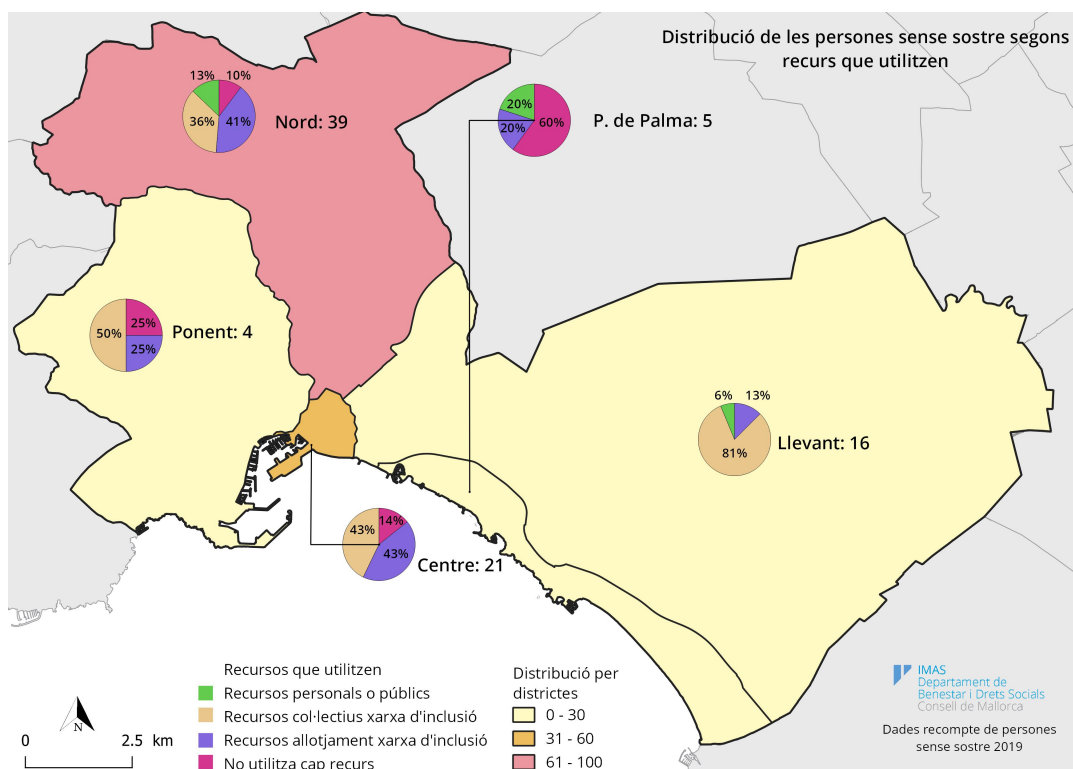
Al gràfic següent (il·lustració 14) es visualitza que la majoria de persones, un 78 %, fa més de 2 anys que viu sense llar; un 12 % fa entre 1 i 3 anys que no viu en una casa; un 4 % fa menys d'un any, i un 6 % fa menys de mig any. La majoria opta per instal·lar-se en un assentament, en un edifici abandonat o bé estar al carrer o plaça del centre de Palma (Il·lustració 14).

Il·lustració 14. Distribució per temps de sensellarisme i lloc on es roman
Distribució per tipus de lloc i temps de viure sense sostre, 2019

4. Ús de recursos de la Xarxa d'Inclusió o de la comunitat.

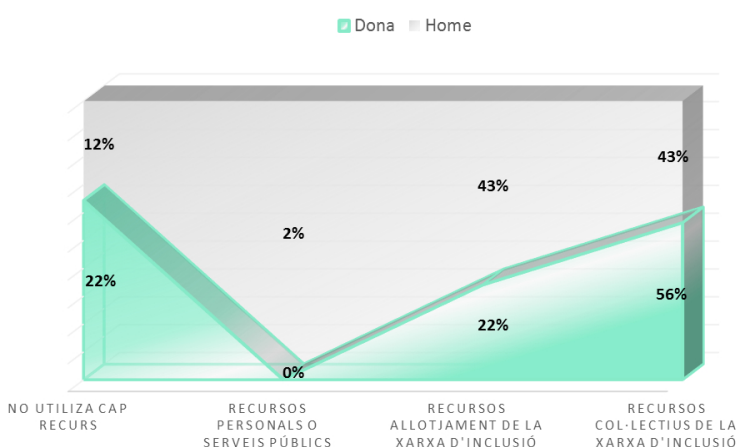
Il·lustració 15. Ús de recursos per districte

En l'ús de recursos veiem que un 21 % no usa cap recurs, un 36 % utilitza recursos d'allotjament, i un 43% manifesta que aprofita recursos col·lectius, com serien menjadors socials, donació d'aliments i roba. Aquesta qüestió era de resposta múltiple i la varen contestar 89 persones. Al mapa es visualitza l'ús, tipus i districte (Il·lustració 15).

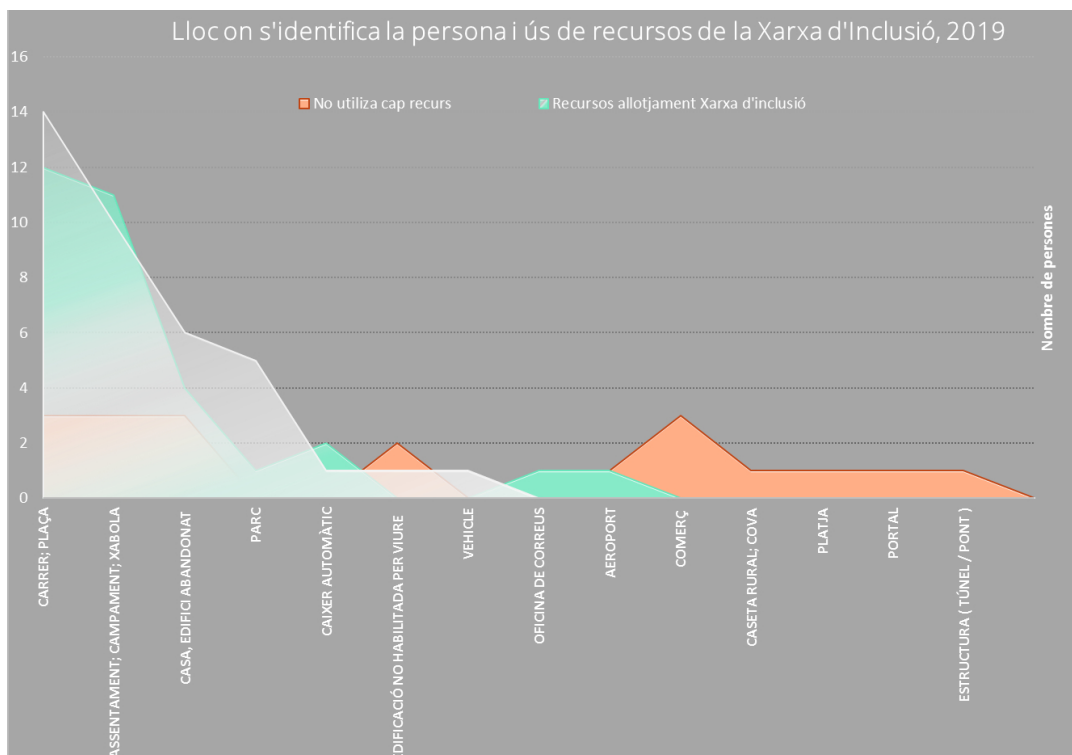
Per sexe, les dades ens indiquen que l'home utilitza tant els recursos d'allotjament com els col·lectius, i just un 12 % assegura que no fa ús de cap recurs (Il·lustració 15). En el cas de la dona, fa un ús més elevat dels recursos col·lectius i no tant del recurs d'allotjament. Ara bé, en un percentatge superior que els homes, gairebé una quarta part d'aquest col·lectiu manifesta que no usa cap tipus de recurs.

Il·lustració 16. Ús de tipus de recursos per sexe
Ús per tipus de recurs i sexe, 2019

La gràfica següent ens indica els perfils de les persones que fan ús dels recursos de la Xarxa d'Inclusió. Les persones ubicades a carrer són les que més fan servir els recursos d'allotjament, seguides de les persones d'assentaments. Totes són usuàries de recursos col·lectius, llevat d'un grup de persones sense sostre més aïllats que manifesta no utilitzar-ne (Il·lustració 17).

Il·lustració 17. Usos de recursos i lloc on es roman

5. Qüestions relacionades amb la salut

De les 115 persones que contestaren sobre la tinença de targeta sanitària, el 63 % assegura que en disposa.

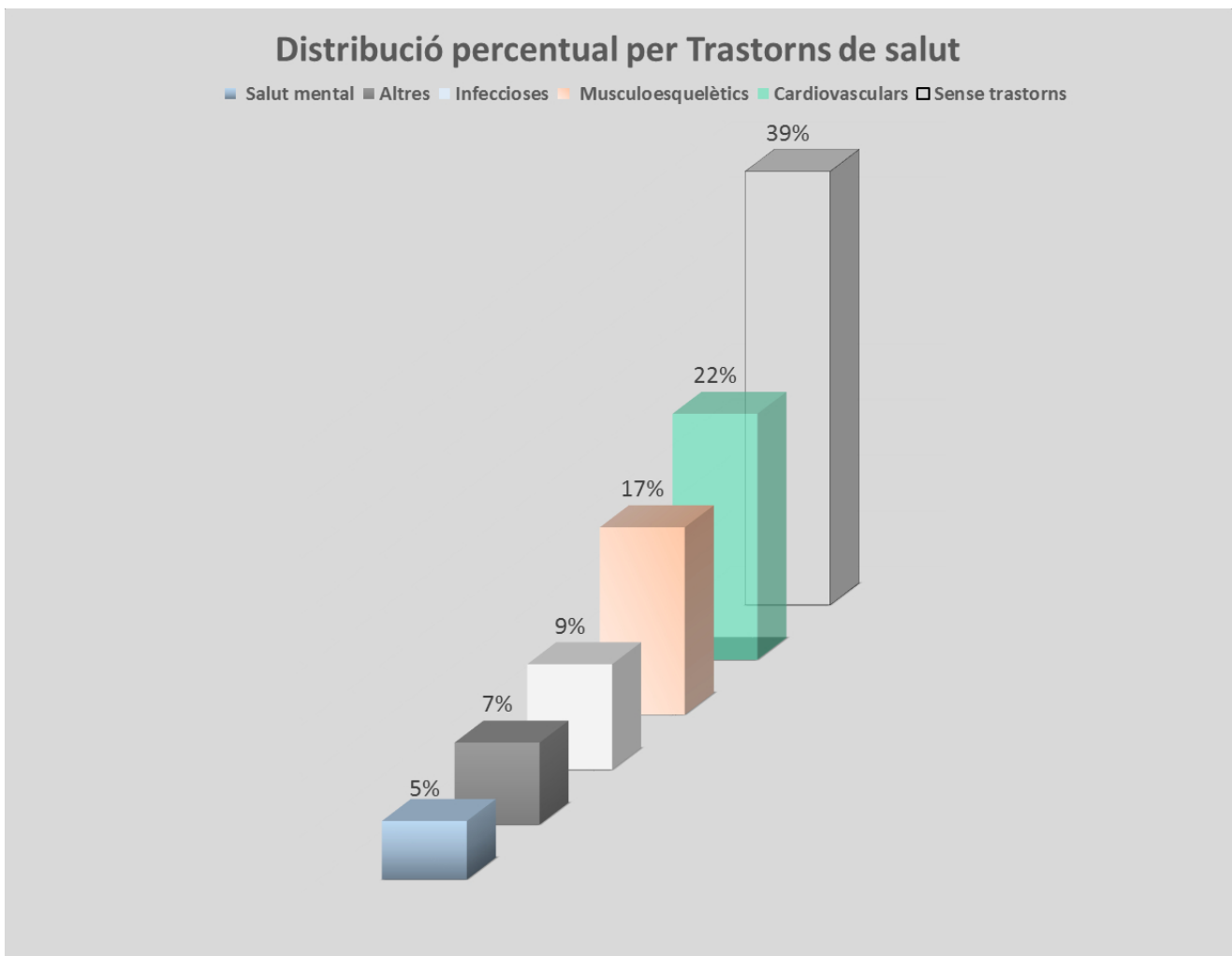
Un 45 % manifesta que pren medicació, és a dir, 53 persones. El 32 % ha estat ingressat a l'hospital el darrer any.

Quant a la qüestió de si la persona pateix qualche tipus de malaltia, amb possibilitat de resposta múltiple, s'ha fet una agrupació per tipologies. Es mostren els resultats en el gràfic següent.

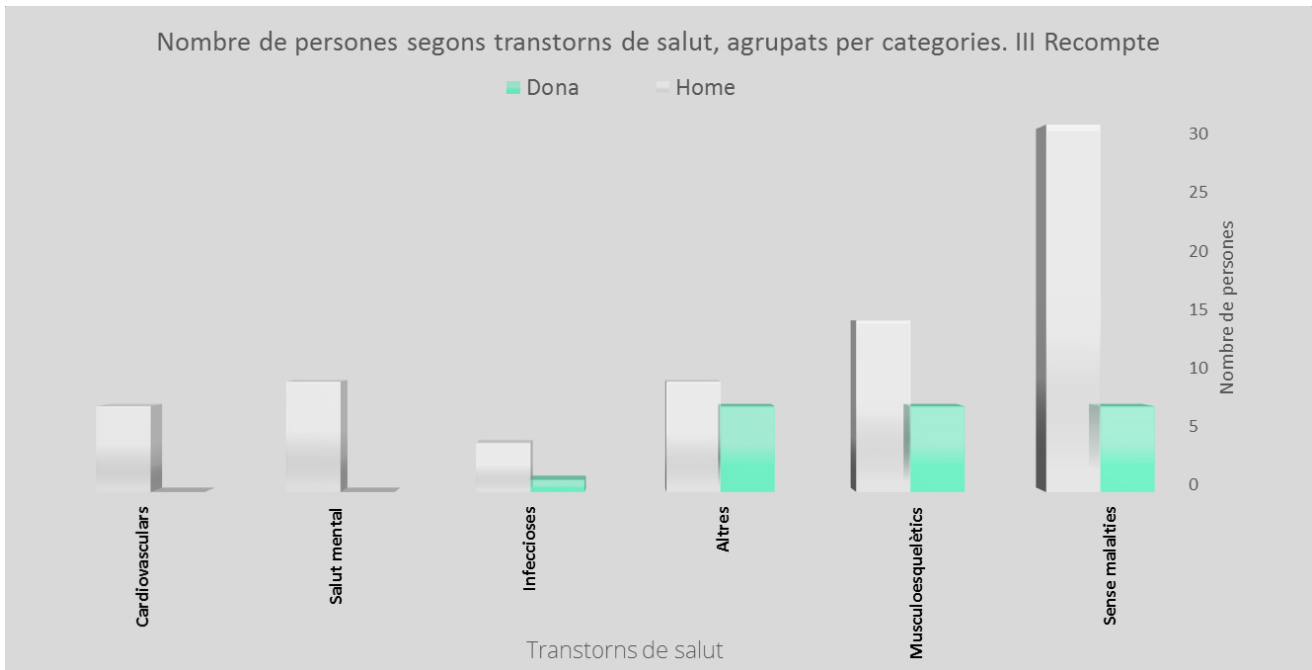
Prop d'un 40 % manifesta que no té cap malaltia. Pel que fa a les dones, tenen més trastorns musculoesquelètics i més malalties diverses (un 32 % i un 19 %). En el cas dels homes el percentatge és d'un 12 % (Il·lustració 18 i 19).

Cal recordar, també, els resultats de tipus relacional de més amunt, com a element amb una incidència destacada en el camp de la salut.

Il·lustració 18. Distribució de trastorns de salut

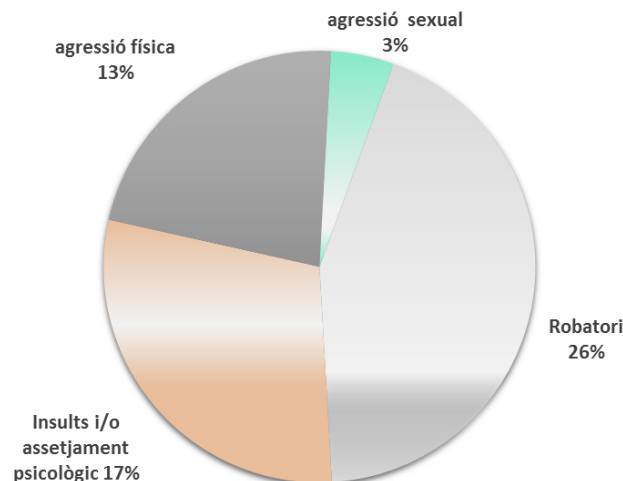
Il·lustració 19. Distribució segons estat de salut

A la pregunta "Ha sofert qualche tipus d'agressió?", de resposta múltiple, el 47 % manifesta que no n'ha patida cap. Els resultats són d'un 27 % entre les dones i d'un 52 % entre els homes. Aquesta pregunta l'han resposta 22 dones i 90 homes. A més, del gràfic es desprèn que la dona té més probabilitat de ser víctima de robatori.

Il·lustració 20. Distribució per tipus d'agressió soferta

Distribució percentual per tipologia d'agressió

L'ítem observacional sobre la discapacitat física visible de la persona mostra un augment entre els dos recomptes. Passa del 7 % al 10 %, amb una diferència en el 2019 entre ambdós sexes (la dona representa un 24 % i l'home, un 7 %). En global, s'ha detectat una discapacitat del 7 %.

Respecte al registre de la problemàtica d'alcoholisme, addiccions i salut mental no s'han visualitzat diferències entre els dos recomptes. Hi ha hagut canvis, però pel que fa a la incidència entre els dos sexes el 2019: la variable d'addiccions, un 30 % entre les dones i un 18 % els homes; i la variable salut mental, un 26 % les dones i un 13 % els homes.

Els percentatges globals observats han estat: un 14 % té problemes de salut mental, un 20 % té problemes d'addiccions i un 30 %, problemes d'alcoholisme. A més, la variable problemes sense determinar, com ja s'ha comentat a l'inici del document, presenta un percentatge molt alt d'entre el 30 % i el 42 %.

També, com a dada observacional, en mal aspecte físic tenim: el 56 % de les dones i un 33 % dels homes. Pel que fa a la higiene no es troba diferència entre sexes, però si una disminució del 2017 al 2019 que passa del 41 % al 34 %.

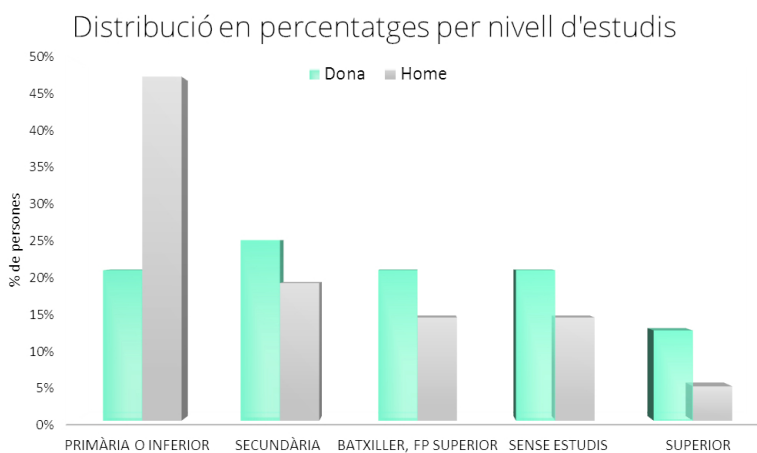
6. Situació de carrer. Condicionants

A la pregunta de "Quins varen ser els principals motius que us han portat a dormir al carrer?", de resposta múltiple, varen contestar 101 persones. El 72 % assegura que es deu a la manca de treball, motiu principal al·legat per ambdós sexes. Els problemes relacionals o de parella varen ser els següents motius. A més, per l'home, també al mateix nivell, la manca de doblers.

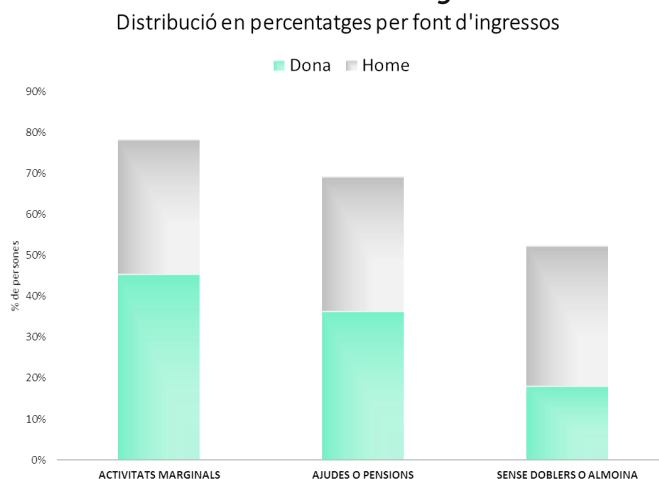
Un altra pregunta amb possibilitat de resposta múltiple va ser "Què pensau que podria ajudar a millorar la vostra situació?". Les respostes són diferents segons el sexe: la dona fa una associació entre habitatge i treball i l'home valora més la millora mitjançant el treball, o els doblers.

Per nivell d'estudis, entre les dones hi ha homogeneïtat i entre els homes la diferència es més destacable. Gairebé la meitat dels homes tenen estudis elementals o no tenen estudis. Es pot concloure que el nivell de formació de les dones és superior al dels homes.

Il·lustració 21. Nivell d'estudis

Il·lustració 22. Font d'ingressos

Agrupades en tres categories, la font d'ingressos queda repartida de manera equitativa amb un 33 % en cada una. Sembla que en el cas de la dona és més alt l'ítem d'activitats marginals, i en el cas de l'home, el de no tenir ingressos. És una pregunta que han contestat 95 persones.

Conclusions

Les dades ens indiquen que és manté una estabilitat en el nombre de persones en situació de sensellarisme al carrer, amb un lleuger augment respecte a les dones, i a ciutat, en especial a determinats districtes més proclius a establir-s'hi.

El nombre reduït de persones detectades a Part Forana convida a acordar, per al pròxim recompte, un compromís amb els municipis per assegurar que no hi ha sensellarisme dins el seu terme.

Un altra dada positiva a comentar és l'absència de menors en els assentaments, i es valora també que l'edat mínima detectada ha augmentat en aquest recompte, en comparació amb l'anterior.

Per contra, la identificació de moltes persones en edat avançada, o molt avançada, indica la necessitat de dissenyar polítiques actives per atendre aquestes persones. Preocupen també totes les persones de més de 50 anys que tenen una gran representació en el recompte.

Convé destacar que en general no hi ha grans diferències entre el II i el III Recompte. Això vol dir que hi ha congruència entre ambdós recomptes, fet que és positiu a l'hora de fer un seguiment de l'evolució a Mallorca. Queda pendent de valorar la diferència entre les dues subcategories que marca la classificació ETHOS, i entre el recompte a Mallorca i a altres comunitats de l'Estat espanyol.

L'anàlisi acurada de les dades, la visualització dels resultats en base a la recerca de diferència per valors i variables podria ajudar les persones expertes a establir la valoració de diferents grups i les seves necessitats. A més, afavoreix poder dissenyar línies d'ajuda o poder contrarestar la situació del sensellarisme extrem. D'aquest manera, es posa en valor tot l'esforç de les persones voluntàries en aquesta tasca del recompte, el qual és molt d'agrair.

Bibliografia

Busch-Geertsema, V., Edgar, W., O'Sullivan, E., & Pleace, N. (2010). *Conférence de consensus européenne sur le sans-abrisme*. Recuperat de https://www.federationsolidarite.org/images/stories/4_lenvironnement_institutionnel/europe/feantsa/fea_020-10_fr_final.pdf

Cruz roja Zaragoza. (2014). *III Estudio personas sin techo. Zaragoza 2014*. Departamento de intervención social. (2014). Recuperat de <http://www.cruzroja.es/principal/documents/449219/1451267/estudiosinteho2014def.pdf/ad747c77-64a2-4312-b98e-a2202f207aeb>

Departamento de intervención social, & Cabrera, P. J. (2018). *IV Estudio personas sin techo. Zaragoza 2016*. Cruz roja Zaragoza. Recuperat de https://www.researchgate.net/publication/323285620_IV_Estudio_Personas_Sin_Techo_Zaragoza_2016

FEANTSA. (2017). *European typology of homelessness and housing exclusion*. Recuperat de <https://www.feantsa.org/download/en-16822651433655843804.pdf>

García Luque, O. (2013). *Cómo medir la exclusión residencial*. Departamento de Economía Aplicada. Área de Economía Aplicada. Facultad de Economía y Empresa. Universidad de Murcia. Recuperat de <http://www3.uah.es/congresoreps2013/Paneles/panel7/sesion3/olga@um.es/TCPonenciaREPSOGL.pdf>

Holcomb, C. (2017). *Iupui, mapping unsheltered homelessness in indianapolis*. School of Public and Environmental Affairs. Recuperat de <https://policyinstitute.iu.edu/doc/mapping-unsheltered-homelessness-Indianapolis-2017.pdf>

L., Sales, A., Tello, J., & De Inés, A. (2017). *Diagnosi 2017. La situació del sensellarisme a Barcelona. Evolució i accés a l'habitatge. Xarxa d'Atenció a Persones sense Llar de Barcelona. Barcelona*: Guijarro. Recuperat de <http://www.bcn.cat/barcelonainclusiva/ca/2017/12/Diagnosi2017.pdf>

Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad. (2017). *Estrategia Nacional Integral para Personas sin Hogar 2015-2020*. Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad. Secretaría General Técnica. Centro de Publicaciones. Recuperat de <https://www.mscbs.gob.es/ssi/familiasInfancia/ServiciosSociales/docs/EstrategiaPSH20152020.pdf>